

Bakonyi István

Pék Pál indulása

Vannak olyan költők és írók, akik vidéken élnek, tanítanak, vagy más egyéb polgári foglalkozást űznek. Általában nem írnak róluk a bulvárlapok, nagy nézettségű show-műsorokban is hiába keressük őket. Csöndben építik életművüket, s közben azért megjelennek a kötetek. Kissé megkétszerezve, de azért talán még időben. Legújabb korunk nem kedvez nekik, bár a publikáció gondjai már a múlté. A megjelenés napjainkban nem jelent nehézséget számukra, ugyanakkor a terjedésnek és a figyelemnek megvannak az újabb akadályai.

Pék Pál közéjük tartozik. A zalai végekről küldi lírai üzeneteit, immáron mintegy fél évszázada. Míves líra az övé, a verset szeretők megtalálhatják benne a legmagyományosabb értelemben vett szépséget, akár a formára, akár a mögötte rejlő gondolat- és érzélemvilágra gondolunk. Ugyanakkor benne van ebben a költészetben korunk, az elmúlt évtizedek számos feszültsége, s mindamellett a költő humánus válaszainak lehetősége is. Érthető, hiszen költőnk is megszenvedte sorsát, korán elvesztett apával, 1956-os forradalommal, mellőzéssel, féltreökéssel, majd legújabb korunk ellentmondásaival. Közben folyóirat-szerkesztéssel, az ezzel is összefüggő újabb támadásokkal, az egyetemes igény kiváltotta értetlenséggel. Ám – mint tudjuk – az ilyesfajta megpróbáltatások a költő előnyére válhatnak. Azt gondolom, Pék Pál esetében ez történt, ez történik.

Pék Pál 1939. július 26-án született Nagykanizsán. A szülőhely mindmáig lakóhelye is egyben, tehát nem túlzás vele kapcsolatban a hűséget említeni. „A ház még áll: udvarra ásitó ablakkal, diófával, csöpp kertekkel. Csak a kút dőlt be, és apám zongoraszava némult el örökre. 1951-ben halt meg anélkül, hogy igazán a fia lehettem volna. A Hivatal állást adott anyámnak, s ő egy fizetésből tartott ötünket.” – olvashatjuk a vallomást az 1984-es második kötet, a Nyár füstje fülszövegében. Lírájában is fontos elem a szülőföldhöz, a tájhoz kötődés. Mindez természetesen több mint a város, a kert vagy egy lakás varázsa. A tárgyi valóság egész életében és életművében többletértelmet nyer.

Iskoláit is Nagykanizsán kezdte, 1954 és 1957 között az Irányi Dániel (később Landler Jenő) Általános Gimnáziumban tanult. Életét az 1956-os forradalom és szabadságharc döntő mértékben befolyásolta. 1956 decembere és 1957 februárja között a Forradalmi Diákszövetség nagykanizsai titkára volt, s ezért három hónapos előzetes letartóztatás várt rá. 1958-ban aztán mindössze bírósági dorgálásban részesült, ám ez is elég volt ahhoz, hogy kicsapják a gimnáziumból. Még ebben az esztendőben Budapesten, magánúton sikerült leérettségiznie, de akkor

még egyetemi vagy főiskolai továbbtanulásról nem lehetett szó.

Szülővárosában, a 406. sz. Polai János Szakmunkásképző Intézetben szerszámkészítő lakatos szakmunkáslevelet szerzett. Mondhatjuk, hogy a tanulás ilyen iránya az irodalom és a művészet iránt már nagyon korán fogékony ifjú egyéniségétől távol eső lehetett. Ezekre az évekre tehető, hogy Zalakomárban és Murakeresztúron képesítés nélküli nevelőként dolgozhatott, s ez már egyre közelebb vitte választott tanári hivatásához. A büntetés – szerencsére – nem sokáig tartott, hiszen 1961 és 1965 között elvégezhetette a pécsi Tanárképző Főiskolán a magyar-történelem szakot. Előbb Eszteregnyén, majd a nagykanizsai Tanácsköztársaság téri Általános Iskolában kapott állást, és taníthatta mindkét szakját. Rövid ideig tartott ez az életszakasz, hiszen egy „jóakarójának” keze gyorsan utolérte, koholt politikai vádakkal illették és elbocsátották állásából.

Ebben az időben már írt verseket, és 1959. december 13-án a Zalai Hírlapban megjelent első írása. Később a rangos irodalmi folyóiratok is adtak számára lehetőséget: 1962-ben a Somogyi Írásban, 1963-ban a Kortársban és a Jelenkorban jelentek meg szövegei. Ezt követően egyre több fórum nyílt meg előtte, megjelent az Életünkben, a Tiszatájban, a Műhelyben, később az Argusban, a Hitelben vagy az Élet és Irodalomban. Szerepelt a Magyar Rádióban is, ott önálló versműsorokat vettek fel tőle, 1965-től rendszeresen. 1984 óta Magyar Írószövetség tagja.

Sorsának hullámváza sokáig tartott. 1967-ben oktatási előadó lett a Közép-dunántúli Gázszolgáltató Vállalat nagykanizsai telepén, s ezután fél évig napközis nevelőként dolgozott. 1968 újabb változást hozott életében: ekkortól kezdve 14 évig tanított városában az Andrejka Jenő utcai Általános Iskolában. Irodalmi szempontból is fontos ez a másfél évtized Pék Pál számára: a folyamatos publikációk után 1976-ban a Nagykanizsai Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága kiadásában megjelent első verseskötete, a Rapszódia a reményről. Ez a karcsú, izléses könyv 46 verset tartalmaz. Felelős szerkesztője a költőre már korán felfigyelő Fodor András, az a költőtárs, aki élete végéig fontosnak tartotta az ország különböző pontjain élő tehetségek felkarolását és támogatását. Ma már elmondhatjuk, hogy Fodor András „egyszemélyes intézmény” volt 1997-ben bekövetkezett haláláig, költői és naplói életműve mellett számtalan dologgal foglalkozott, s ezek sorába tartozott kiváló szervező és tehetséggondozó munkája is. (Később is gondosan figyelemmel követte Pék Pál pályáját.)

A Rapszódia a reményről vállalása más érdekességet is rejt. A hetvenes években még alig működött a helyi vagy regionális könyvkiadás, s éppen ezért dicséretes az akkori nagykanizsai tanács tette. (A kötet elegáns külleméhez járul hozzá, hogy Haraszti László rajzai is helyet kaptak benne, nemes illusztrációként.)

Már túl van a harmincon, de még innen a negyvenen a költő, amikor első verseskötete megjelenik. Nincs értelme azzal foglalkoznunk, hogy korán vagy megkésve történt mindez. Elfogadhatjuk a régi igazságot: mindenkinek rendelt ideje van. Egy költő bemutatkozásának is. Ismervén az életrajzi előzményeket, szerencsésnek mondhatjuk az indulást. Hiszen Pék Pál nem tűnt el, nem veszett el, s ha nem is túlzottan látványos a kezdése, azért a figyelem, a fogadtatás sem maradt el. Jeles pályatársai írtak a könyvről, s alapvetően biztató ez a kötet-indulás. A már jelzett Fodor András mellett Tüskés Tibor és Kiss Dénes méltatása érdemel említést az első reakciók közül. Mindhárman úgy látják 1977-ben, hogy Pék Pál költészete megérett a könyvkiadásra. Érzékeltetik, hogy első kötet létrehozásához igényes és érett a Rapszódia a reményről lírai anyaga, mindenképpen magasabb a színvonala, mint általában az első köteteké. Az első bírálók fölfedezik a hatásokat, amelyek az induló költőnél mindig természetesekek. Elég, ha arra gondolunk, hogy például József Attila első korszakában milyen fontos volt Ady Endre hatása, de azt is említhetjük, hogy egyik legnagyobb romantikus költőnk és drámairónk, Vörösmarty Mihály hajdan a székesfehérvári gimnáziumban jellegzetesen klasszicista versekkel hívta föl magára a figyelmet.

Pék Pál korai műveiben egyértelműnek látszik Pilinszky János hatása. Ahogy Fodor András írja: „Az individuális fájdalom megköztözöttsége miatt alakulhatott ki Pék Pál stílusának egy Pilinszky Jánoséhoz közelítő jellemvonása: a zárt formákba, kifeszített strófákba fogalmazás, a tragikus, extatikus felhang, a biblikus víziók, a tragikus előérzet jegyeiben.”. Fodor András ezen a helyen elsősorban a Körbeért világ című verset említi, s tegyük hozzá, jogosan. „Testeddé-lényegült nyaraktól / valahogy mégis rádnyitok – / Kések mögül kivillog szinte / érintetlen homlokod, // s félelmed malma egyre öröl – / Vonul a körbeért világ. / Filléres-gondú életünkből / kilép a dal, az ifjúság.”. Valóban: érzékelhetjük a kritikában felsorolt minőségeket, amelyek egyébként a későbbi pályaszakaszokat hasonlóképpen meghatározzák. A jeles elődre és kortársa emlékeztető értékek semmiképpen sem jelennek azonban epigonizmust; egészséges megtermékenyítést annál inkább. Azt is megfigyelhetjük már ekkor, hogy Pék Pál verseit erőteljesen jellemzi a dalszerűség, a formai feszség, s ezzel egyébként a hagyományos szépségnek nevezett értékeket is magáénak vallja. (Persze egyértelmű, hogy a „hagyományos szépség” legalábbis vitatható kategória, ám – ismervén líránk múltbeli útjait – föltehető: világos, hogy miről van itt szó.)

A Körbeért világ mellett feltétlenül említést érdemel, hogy már a kötetet bevezető négy soros is hasonló hatásokról árulkodik. Íme a szöveg: „Lépések a ketrecekben / Kenyér és kés az asztalon / Megérted-e ő béke béke / Teljes világom rádómol”. Nem állíthatjuk, hogy ugyanarról van itt szó, mint Pilinszky János híres négy sorosában, de a drámaiság tekintetében kézenfekvő a hasonlóság, a tömörítés szempontjából hasonlóképpen, azonban Pék Pál soraiból inkább árad a föloldás lehetősége, vagy legalábbis az arra való hajlandóság. És fölfigyelhetünk a modern költészetben jól ismert töredékességre, a jelzések szimbolikus tartalmára is. Igaznak érezhetjük mindezekkel kapcsolatban is Tüskés Tibor találó észrevételét, egy fotós hasonlatát: „...tudatosan szűk nyílásra húzott és nagy mélység-élességű költészet.” Arról is olvashatunk itt, hogy Pék Pál jellegzetes lírai műfaja a rapszódia, s nyilvánvalóan tudatos választás eredménye, hogy a fogalom ott szerepel a kötet címében is. Egyben jelzi azt is, hogy a műfaj folytonosan él tovább, hiszen tudjuk, hogy a rapszódia eredetileg a görög rapszódosok (epikus énekmondók) által előadott költemény, s benne hangot kap a fölindult lelkiállapot, az azt tükröző szaggatott szerkezet és gondolatmenet, s nem ritkán az ódai szárnyalás. Az emelkedett hangnem akár az extatikus végletekig is eljuthat. A homéroszi idők persze csak a kezdeteket jelentik, s a későbbi korokból akár Vörösmarty Mihály több művét (Gondolatok a könyvtárban, A vén cigány, stb.) vagy éppen Illés Gyula híres Bartókját is példaként említhetjük. Az is látható, hogy a rapszodiában a költő gyakran érinti a nemzeti sorskérdéseket, a kor legégetőbb gondjait.

Ez az irány fölfedezhető Pék Pál rapszodiáiban is. Ez az a műfaj és ez az a forma, amely tág lehetőséget biztosít költőnk számára, hogy elmondja fájdalmait, ám ugyanakkor vigaszt nyújtson önmaga és a másik ember számára. A szólás szabadsága megadja a föloldásnak, a kinok szelídülésének az esélyét – akár a személyes szférában, akár a tágabb, nemzeti és egyetemes vonatkozásokban. S ha a rapszódia a reményről szól, akkor megkülönböztetetten is! Hiszen a Pék Pál megélt évtizedek „alkalmasak” arra, hogy mindezek napvilágra kerüljenek. Kisgyermek, amikor zajlik a második világháború (éppen a háború kitörésének évében született), kamaszkora egybeesik a Rákosi-korszak szörnyűségeivel, s még nem felnőtt 1956-ban sem. A korábban már tárgyalt életrajzi események, a lassú kibontakozás, a „személyes konszolidáció” elnyújtottsága, aztán a szabadság hirtelen eljövetele, egy – a szó szoros értelmében vett – „szabad demokrata” eufóriája, majd bizonyos mértékű kiábrándultsága mind-mind táplálja ezt a rendkívüli érzékenységről tanuskodó költészetet.

S már az első verseskötet erről az érzékenységről ad lírai tudósítást. A címadó költemény talán a legérzékletesebb. A műfaj számos fontos vonása benne van ebben a kiváló műben, legfőképpen azok a hullámzások, amelyekről a fentiekben már szó esett. A személyes létezés

alapkérdéseit érinti ezúttal, s az ókori eredetű műfaj szerencsésen ötvözi magába a legújabb kor sajátosságait, zaklatottságát, emberi gondjait. S mindezt a forma remek fölhasználásával teszi meg a költő, bizonyítván, hogy jellemzi a nagyfokú mesterségbeli tudás, a verselés biztonsága, a kulturált előadásmód. Az a fajta versbeszéd, amely később is számos, szépségesen megírt művet fémjelez. Itt az ifjúság múlásának egyébként közhelyszerű gondolata áll a középpontban, számos intenzív lírai részlet segítségével. „...és fáim még nem dőlnek, / de jövőm e perccel úgy cserélik át, / hogy madaruként bal vállamra ül le / a torokszorító, fényes ifjúság...”. Finom feszültségekkel tudósít a lélek mélyrétegeiből, s közben felfigyelhetünk a már ekkor és később is szokásos, jól ismert elemekre, a természet apró részleteire. (Fák, madarak, erdő, rét, nyár, stb.) A természetközpontság mindvégig jellemzi Pék Pál érdeklődését, de – miként a mives lírában általában – a táj, a növény, az állat nem végső cél, hanem ugyancsak a már emlegetett lélekállapot világra segítője. Van ennek az elégiának egyfajta sajátos hullámmozgása is, érzelmi vihara, szenvedélye. S nemcsak a természet örök szépsége, de a gyom és a tövis is „had-seregnyi”, és ott buzog a mű világában valamiféle titkos feszültség, drámaiság. A világ „lehetetlen” és „fölgangolt”, az ifjúság jórészt örömtelen, de azért megpendíti költőnk a befejezésben a föloldódás hangját: „de együtt elérjük majd a végtelent.” Emlékezzünk: József Attilánál ugyancsak olvashatunk arról, hogy „semmi ágán ül szívem”, de a csillagok ott is jelentenek egy bizonyos értelemben vett távlatot. Itt, Pék Pálnál meg nem kevesebbről esik szó, mint a végtelen elérésének reményéről. Nem kis program!... Ahogy Kiss Dénes jellemzi: „...a repülésre ösztökélő elragadtatás, a tiszta embernyitottság...”. Ugyanez az „embernyitottság” hatja át más verseit, például a Túl a fákon is, amelyben szintén a továbblépés mozzanata izgatja az embert, gyötrő kérdéssel és remélt bizonyossággal: „Van-e út, és csoda lesz-e: / kimondani, hogy mégtovább!”.

Fontos minősége az első kötetnek a hűség, illetve annak ábrázolása. A szűkebb és a tágabb körök szeretete, annak ellenére, hogy oly sok a visszás erő ebben a világban. Megkapóan vall minderről az Ikonban: „Ez a hazád / A csönd a szél is / Halak halak A csonka ég / Hajók csapdái kagylók arca / szélkakas versek / messzeség...”. Ezúttal sem bőbeszédű; ellenkezőleg: szinte töredékes, vázaltszerű, tömör. Ennek az első strófának a sajátosságaihoz tartozik a statikusság, ami az igék hiányával érződik. Képeslap és elvont gondolatosság együtt. Aztán módosul a kép a második részben: „Kamasz nyaradból som vöröslík / Kuttyád lemetszett rőt feje / Rajz egy kővön / A tiszta szándék / s apádnak elmerült / keze”. Két lény pusztulása a múltból: az emberé és az állaté. Ez teszi különösen feszültté a mű világát, jelezvén, hogy ezek a jelek és jelzések együtt alkotják a hazát.

Az apa emléke itt is föltűnik, de van úgy, hogy az egész vers lényegét áthatja. Miként a Siratóban. Itt rendkívül erőteljes a népdal-hatás, ám nem csupán a dalforma okán. Hatnak rá az ősi siratók, a halott méltó elbűcsúztatásának kultusza is. Abban a világban, amelyben már híján vagyunk az ilyen emberi gesztusoknak. A fájdalmat, a pótolhatatlan veszteséget alig oldja a szépséges szöveg, ugyanakkor azonban a gyász kimondása, kifejtése, a tulajdonképpeni siratás, a sokadszori elbűcsúztatás mégiscsak segít oldani a kint: „...mellemben azóta / fészket vert a bánat / utak nagy keresztje / fölsebzí a vállam...”. Az ősi siratók világához társul a krisztusi fájdalom és a keresztvállalás misztikuma, s mindez a magyarság verselés ruhájában kerül elénk. Jó érzékkel ötvözi Pék Pál a különböző kultúrtörténeti rétegeket, a közösségi hagyomány és a személyes szféra összefüggéseit. Az apa alakja azonban sok más helyen is előtérbe kerül: az imént már idézett Túl a fákon c. versben épp úgy, mint a Nyárutóban vagy az Eremben. A „Hold árkában, égi völgyben” mozzanatában épp úgy, mint a másik oldalt, a fizikai megsemmisülés kegyetlen tényét tudomásul vevő „földalattiságban”. A halott ábrázolása, felidézése így lesz teljes – szellemi és materiális értelemben egyaránt. Irányultságára nagyon jellemző Fodor András hajdani kiváló észrevétele: „...képes a panteisztikus látomást közvetlenné, szorongatóan bensőséggé tenni”.

A korábban már jelzett „biblikus víziók” kapcsán juthat eszünkbe a Napló c. vers feszült világa. Sajátos imádságnak is felfoghatjuk, szervesen következően a fent hangsúlyozott világlátásból. „Törvényed sem óvhat, Uram, / sarum oldva – / Minek küldesz mégis magad helyett táncba? / Testvér-népem messze / elnyargalt a szellel, / s csupán a farkasok jönnek országlásra.”. Az öszövétségi, mózesi idők épp úgy fontosak itt, mint a vers megszületésének konkrét ideje. Az országgló farkasok valósága... Indulatos, kevésbé rejtjeles, drámai versbeszéd ez, a kor ítéletét is kimondó. Erre a valóságra pontosan ráillik Tüskés Tibor egyik, a kötet szerzőjével kapcsolatos észrevétele: „Amíg gátlások fékezik az emberi életet, amíg oktalan sérelmek hagynak nehezen múltó nyomot, amíg veszteségek és vereségek gyűrűjében kell kiküzdnie magát, addig a szorongást kimondó költészet élni segít.”. Nem kétséges, hogy Pék Pál korai alkotói korszakában az ilyesfajta követelményeknek tesz eleget, s valóban segíteni próbál élni azzal, kimondja közös szorongásainkat. Így lehet esélyünk arra is, hogy „Az angyal földreszállt” (Triptichon), s ezzel megint csak újabb esélyt adjunk az embernek.

Kiss Dénes írja: „Csipkekönnyedségű képsor, mégis borzongatóan erős a mélyről fakadó hangzat...”. A jeles költőtárs ezen a helyen a Kít mélység el nem oldoz c. vers kapcsán szól így, ám rendkívül találó az észrevétele az egész kötet, sőt, Pék Pál későbbi köteteinek világát illetően is. Könnyedség, finom, érzékeny lírai megoldások egyfelől, intenzív drámaiság, feszültség másfelől. Ez így,

együtt a Rapszódia a reményről szerzőjének poétikai arcéle. Az imént idézett vers befejezése egyébként így hangzik: „Mert egyszerű, hogy megszületsz / föld-ég között az ágyon, / anyád elejt, majd áttaszít / törvényen és halálon, – / hogy tovább úsznak csónakok / meg ifjúságod háza, / s valami ének messziről – // Öltöztet hóba, sárba”. Érzékelhetjük, hogy egyetlen költemény világán belül milyen nagyszerűen van jelen a sors egésze. A költő kiragad és szűrőjén átterszt egy életpillanatot, egy jelenléteget, azt felnagyítja, meghozzá úgy, hogy az egész sorsot jellemzi. S mindez olyan lírai nyelven jelenik meg, amely könnyedén tör utat a versre fogékony ember lelkébe, tudatába.

Szó esett már arról is, hogy a természetnek, s azon belül a kertnek különösen fontos szerep jut ebben a művészi világban. A Fodor Andrásnak ajánlott Tükörbenéző szövegében például csupa nagybetűvel, tehát kiemelten jelenik meg ez a szó, jelezvén, hogy Pék Pálnál milyen fontosságú. A kert-motívum az egyik fő ismertetőjegye a kötetnek, s igaza van Tuskés Tibornak, amikor megjegyzi, hogy a kert „minden emberi érték és szépség jelképe” költőnkél. „...tört emelnek ágak, / szél rontja a KERTET...” – olvassuk a versben, s egyértelmű, hogy ezúttal az érték és a szépség veszélyeztetettségével számol az alkotó. A végső fegyver az ének a záró strofában, jelezvén a szó erejét és felelősségét. S az ének, a dal lehet vigasz a legszomorúbb élethelyzetekben, a halál közelében is. Ilyen „vigasztaló” vers többek között az In memoriam Szabó Erzsébet is: „Sarkig kítárva élete / Kezére üt a fagy – // Hajlj fölé ma jó-Uram, / hadd legyen boldogabb! // Szélkiáltó, el ne hívd, / öleld magadhoz szó! / Arca mögött, ha vak madár, / majd hullni kezd a hó”. – Az ilyen verspillanatok mondatják ki az emberrel azt, hogy bizony van, lehet a költészetnek egy, a költészet önnön világán messze túlmutató szerepe is, érintkezvén a vallás, a hit küldetésével. Amikor az esztétikum mellett legalább olyan fontos a lelkiség megérintése, ám vitathatatlanul akkor működik mindez jól, ha az esztétikai színvonal sem hiányzik. Akkor hiteles a mű morális és művészi értelemben egyaránt. Az is igaz, hogy Pék Pál verseiben néha érezzük: az alkotó már-már elérkezik egy olyan határhoz, amit nem lenne szerencsés átlépni, hiszen izlésünk tiltakozhatna ellene. Jó érzékkel azonban mindig megáll a határvonal előtt, és szinte a végsőig fokozza a szenvedélyt, az indulatot, de aztán a következő verspillanatban oldja is azokat. Az itt felsorolt jelenségek okán mondhatjuk, hogy a kétségkívül meglévő Pilinszky-hatások mellett legalább ilyen fontosak számára azok a minőségek, amelyek a Nyugat nagy nemzedékeihez kötik. Kosztolányi vagy Tóth Árpád formai bravúrai, a szavak „csilingelése”, a már-már önmagáért való szépségimádat számos megnyilvánulása mind-mind fémjelzik ezt a költészetet. Mindezt kiegészítendő megjegyezhetjük, hogy ugyanekkor formavilága viszonylag zártnak mondható, s ez vonatkozik költői eszközeire és motívum-

kincsére is. Talán ennek a fölismerése mondatja vele a Tízezer napban a következőket: „Sudárabb úton kéne járnom, / s beverni tán az ablakod: / Perzselt réten, meztláb is, / megjöttem hozzád, itt vagyok...”. Az egyik sík persze a magánélettel kapcsolatos, de jelképesen is érthetjük a vágy kifejezését, az egész költői módra vonatkozóan.

Természetesen nem túlzottan széles még a kötet skálája, ám ez így szokott lenni egy-egy költő első verskönyve esetében. A hangütés, a bemutatkozás szükségképpen szűkíti a köröket, még akkor is, ha esetleg részben megkésett a jelentkezés. S a körök tágításának, a kitörésnek a vágya is megjelenik, például a Mint a madár c. versben, ahol a repülő lény szereplése óhatatlanul ilyen képzettársításokat kelt. Erről a versről írja Tuskés Tibor: „A szárnyak, a magasság keresése, az emelkedés és a tágasság óhaja éppoly hiteles Pék Pálnál, mint a kín, a magány, a szenvedés kimondása”. Valóban: a madár ősi szabadság-motívum, amit a költészet éppen úgy felhasználhat, mint többek között a politika. A földtől elragadni tudó élőlény ősidők óta megtestesítheti az ember vágyát, s nem véletlen, hogy ezt a vágyat némiképp elérni segítő gépet repülőgéppnek, itt-ott gépmadárnak nevezük. Mindehhez járul sok-sok madár harmonikus formája, színes szépsége, ami ugyancsak lenyűgözi a hétköznapok emberét. A jelzett versben mindehhez járul egyfajta feszültség, szaggatottság, drámaiság. Már a kezdés ilyen: „Ágak rácsain vergődik át, / szakadatlan leng, csapong...”. A rabságra is asszociálhatunk közben, illetve arra, hogy a rabságot a madár jó eséllyel küzdheti le. Kimondatik a kín is, főként a vers második felében, s ugyanakkor a befejezés a túlélésnek, a halál legyőzésének esélyével biztat.

Erős küzdelmet folytat már ekkor a költő, s ebben a küzdelemben keres azilumot a természetben, a teremtett világban. Többről van azonban itt szó, mint menedékről. Bukolikusnak is nevezhető természetszemlélete, világlátása szerint lehet együtt élni a növényekkel és állatokkal, s közvetve azt sugallja, hogy a természetet nem kell legyőznünk, még akkor sem, ha éppen ebben a korban a keleti világ legnagyobb hatalma ilyesmit szorgalmazott. A költészet éppen abban a hitben erősítheti meg az embert, hogy az együtt élést kell mindenképp előtérbe venni, szem előtt tartanunk. Ez már az irodalmon túlmutató, azonban abból következő üzenet! Ugyanakkor vigaszt nyújtó szenvedély, a gyermekkor kertjébe visszavivő. (Fűszagú szél)

És természetesen felmutatja ez a verseskönyv a remény távlatát, „az emberi kontinuitásban gondolkodás hitét” is. Néhol már-már romantikus pátosszal, az ifjúság mindenkori lendületével. Az az olvasó érzése ugyanakkor, hogy ez a lendület és hit elsősorban a művészi értékteremtésre épül, abból táplálkozik. Vagyis: az irodalmon belüli, belső valóságból! S erre különösen alkalmas műfaj a rapszódia. Például azért, mert nagyszerűen tudja

visszaadni az alkotás természetét, s a közben lejátszódó belső hullámzást. A szólás fontosságát állítja a középpontba Pék Pál. A szólását, ami nélkül elképzelhetetlen a remény távlatának felmutatása. Mindehhez járul az élet-program emelkedettsége: „Úgy akarok élni, mint fűtőrésző kölykök, – / mellemről lesodrom a megkövült Napot, / mint följeredő szarvas, könnyű lábbal futnék / ha kitalált kertekben egymagam vagyok...”. (Évszakok határán)

Az is igaz ezen kívül, hogy az ember és a költő időnként rákényszerül a szerepjátszásra, a „maszk” föl-

vételére. Azért főleg, mert ilyen a világ, ezt is megköveteli tőlünk. Persze az is lehet, hogy hiába a próbálkozás. Hiszen: „A hó vakít, te maszkjaidban lépkedsz, / s a világ látja szörnyű pőreséged.” – miképpen a Maszkokban olvassuk. Igen, az is erénye Pék Pál korai költészetének és első verseskönyvének, hogy belőle megismerjük a „szörnyű pőreség” bevallását. Rokonszenves az a költői magatartás, amely így mutatja föl a személyiség rejtett titkait.

Filep Sándor
Korpuszok tibeti írásjelekkel
1984